

STORTINGET

Innst. 158 L

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Prop. 34 L (2017–2018)

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i lov om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v. og straffegjennomføringsloven mv. (overføring av samfunnsstraff mv.)

Til Stortinget

Sammendrag

Proposisjonens hovedinnhold

Departementet foreslår å endre lov om fullbyrding av nordiske straffedommer slik at norske myndigheter får adgang til å overføre gjennomføringen av dommer på samfunnsstraff til andre land i Norden. Dette omfatter Danmark, Finland, Island og Sverige. Forslaget åpner samtidig for at Norge kan overta gjennomføring av dommer på samfunnstjeneste fra de andre nordiske land.

Videre foreslås det å utvide bostedskravet i straffeloven § 48 til å omfatte de andre nordiske landene i tillegg til Norge. Forslaget innebærer at norske domstoler kan idømme samfunnsstraff i stedet for fengselsstraff for lovbrutere som er bosatt i et annet nordisk land enn Norge. Samfunnsstraffen kan deretter overføres til fullbyrding i hjemlandet.

I tillegg foreslås det enkelte endringer i straffegjennomføringsloven. Departementet foreslår for det første å oppheve forskriftshjemmelen i straffegjennomføringsloven § 5 fjerde ledd, siden hjemmel for å fastsette forskrift også finnes i lovens § 1. Videre foreslås det at det maksimale timetallet for bøteteneste i straffegjennomføringsloven § 16 a annet ledd utvides fra 180 til 240 timer, og at gjennomføringstiden utvides tilsvaren-

de. Endringen er nødvendig for å bringe bestemmelsen i samsvar med straffeloven § 55, hvor den maksimale subsidiære fengselsstraffen er fastsatt til 120 dager.

Som ledd i arbeidet med økt samfunnsikkerhet og trygghet i kriminalomsorgen foreslår departementet å utvide kontrollmulighetene etter straffegjennomføringsloven § 27, og som gjelder for fengsel med særlig høyt sikkerhetsnivå, til også å omfatte fengsel med høyt sikkerhetsnivå. Forslaget innebærer at kriminalomsorgen vil kunne undersøke advokat eller offentlig myndighetsrepresentant ved bruk av teknisk utstyr eller hund også i fengsel med høyt sikkerhetsnivå.

Lovforslagene innebærer etter departementets vurdering ingen vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

Forslag til endringer i lov om fullbyrding av nordiske dommer på straff mv.

Nordiske straffedommer fullbyrdes i dag i samsvar med felles nordisk lovgivning fra 1963. Et bærende hensyn bak overføringslovene er at ordningen skal være basert på frivillighet for både mottakerlandet og avsenderlandet. Det må være opp til vedkommende myndighet i det landet som har avsagt den aktuelle avgjørelsen, å ta standpunkt til om den skal begjæres fullbyrdet i et annet nordisk land. Tilsvarende er det i prinsippet opp til vedkommende myndighet i det landet avgjørelsen begjæres overført til, å avgjøre om begjæringen skal etterkommes, selv om det er forutsatt at dette som hovedregel skal skje.

Lovendringsforslaget vil gi hjemmel for å overføre gjennomføring av samfunnsstraff eller samfunnstjeneste mellom Norge og de øvrige nordiske landene. Dette gjelder saker hvor domfelte hører hjemme i et annet nordisk land enn der dommen ble avsagt.

Hovedbegrunnelsen for forslaget er at samfunnsstraff og samfunnstjeneste er en straffart hvor det er viktig at den domfelte gjennomfører straffen i det landet domfelte skal bo og fungere.

Hovedforskjellen mellom de nordiske landene på dette området er av mer formell enn praktisk art. En gjennomgang viser at det i hovedsak er de samme straffbare forholdene som kan resultere i dom på samfunnsstraff eller samfunnstjeneste i de nordiske landene. Omfanget av samfunnstjenesten, dvs. antall timer den domfelte skal utføre arbeid eller program, varierer imidlertid noe. Innholdet i samfunnstjenesten er tilnærmet identisk. Det samme gjelder reglene om subsidiær eller alternativ straff og reglene om hva som skjer ved brudd eller nye straffbare forhold.

Forskjellene mellom de nordiske ordningene er derved ikke større enn at departementet går inn for å utvide loven til også å gjelde fullbyrding av nordiske dommer på samfunnsstraff eller samfunnstjeneste. Forslaget bygger på tilsvarende ordninger som allerede er etablert og fungerer godt for andre straffarter.

Av de øvrige nordiske landene er det bare Danmark som har hjemmel for å overta og gjennomføre samfunnsstraff eller samfunnstjeneste fastsatt i annet land. Etter det opplyste har Finland vedtatt en lovendring, slik at man der har hjemmel til å overføre samfunnsstraff. De andre landene har i Nordisk Råd uttrykt at de også er positive til en slik endring.

Oppheving av bostedskravet i straffeloven § 48

Retten kan idømme samfunnsstraff i stedet for fengselsstraff hvis lovbrøteren samtykker og har bosted i Norge. De øvrige nordiske landene har ikke et tilsvarende krav til bosted for å idømme samfunnsstraff eller samfunnstjeneste.

Lovbrøtere som er bosatt i andre nordiske land, kan ikke idømmes samfunnsstraff i stedet for fengselsstraff, se straffeloven § 48. Dommer på fengselsstraff kan overføres til gjennomføring i domfeltes hjemland etter lov om fullbyrding av nordiske straffedommer, men det er bare på Island domfelte kan søke om å få omgjort fengselsstraffen til samfunnsstraff. I de øvrige nordiske landene er det ikke anledning til dette. Her må fengselsstraffen gjennomføres slik domstolen har bestemt.

Det kan virke urettferdig at der nordmenn kan få samfunnsstraff, vil for eksempel en svensk borger få fengselsstraff fordi bostedskravet stenger for samfunnsstraff.

Departementet foreslår at det skal komme til uttrykk i straffeloven § 48 første ledd bokstav c at samfunnsstraff kan idømmes når lovbrøteren samtykker og har bosted i Norge eller et annet nordisk land. Samfunnsstraffen kan deretter på begjæring gjennomføres i hjemlandet.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, lederen Lene Vågslid og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Peter Frølich, Guro Angell Gimse og Frida Melvær, fra Fremskrittspartiet, Liv Gustavsen og Solveig Horne, fra Senterpartiet, Jenny Klinge og Emilie Enger Mehl, og fra Sosialistisk Venstreparti, Petter Eide, viser til Prop. 34 L (2017–2018), hvor departementet foreslår å endre lov om fullbyrding av nordiske straffedommer slik at norske myndigheter får adgang til å overføre gjennomføringen av dommer på samfunnsstraff til andre land i Norden, og overta gjennomføringen av dommer fra de andre nordiske landene. Komiteen påpeker at endringene er et bidrag til at personer som er hjemmehørende i Norden, kan gjennomføre straffen i hjemlige omgivelser og nærmere familie og venner, og fører til at samfunnsstraff også blir et alternativ til fengsel for lovbrøtere som ikke har bosted i Norge. Komiteen viser til at kravet om at lovbrøteren må være bosatt i Norge, foreslås fjernet.

Komiteen merker seg at det maksimale timetallet for bøtetjeneste i straffegjennomføringsloven utvides fra 180 timer til 240 timer, samt at gjennomføringstiden utvides tilsvarende.

Komiteen viser til at det foreslås at kontrollmulighetene etter straffegjennomføringsloven § 27 utvides til å gjelde for fengsel med høyt sikkerhetsnivå. Komiteen merker seg at dette betyr at tilsvarende kontrollmuligheter som er gitt for fengsel med særlig høyt sikkerhetsnivå, også kan gjennomføres for fengsel med høyt sikkerhetsnivå.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at samfunnsstraff og samfunnstjeneste er en straffart hvor det er viktig at den domfelte gjennomfører straffen i det landet domfelte skal bo og fungere i. En viktig forutsetning for gjennomføringen er at samfunnsstraffområdet mellom de nordiske landene er likt. Disse medlemmer merker seg at antallet straffedømte som ble overført fra Norge til et annet nordisk land for soning i 2015, var svært lavt (22 personer). Fra andre nordiske land til Norge ble det overført 21 personer samme år. Disse medlemmer merker seg at de foreslåtte endringene vil ha minimale økonomiske og administrative konsekvenser. Det antas også at det ikke er mer arbeidskrevende å behandle søknader om overføring av dom på fengselsstraff enn det er å behandle søknader om samfunnsstraff.

Disse medlemmer merker seg at forslaget om å styrke adgangskontrollen i fengsel med høyt sikkerhetsnivå kun gjelder for samme metoder som i dag benyttes ved fengsler med særlig høyt sikkerhetsnivå. Kriminalomsorgen kan her anvende teknisk utstyr eller hund

ved kontroll overfor advokat eller offentlig myndighetsperson.

Disse medlemmer mener at behovet for sikkerhetstiltak har blitt større de siste årene, herunder for fengsler med høyt sikkerhetsnivå. Sikkerhetsmessig er det uheldig at kriminalomsorgen ikke kan pålegge advokat eller offentlig myndighetsperson plikt til eksempelvis å passere metallport i fengsler med høyt sikkerhetsnivå. Disse medlemmer viser til at enhver som siktes for en straffbar handling, har rett til et personlig forsvar og rettslig bistand. Retten til forsvarer inkluderer også en rett til ukontrollert muntlig og skriftlig kommunikasjon med forsvareren. Disse medlemmer viser til at forslaget om utvidet kontrolladgang i fengsler med høyt sikkerhetsnivå er i overensstemmelse med Norges konvensjonsforpliktelser. Disse medlemmer mener at det er uproblematisk om kontrollen også kan omfatte fengsler med høyt sikkerhetsnivå. Forbudet mot overhøring står fast og skal overholdes i alle fengsler, noe kriminalomsorgen påser ved kontroll. Disse medlemmer er av den oppfatning at en slik praksis vil være i tråd med utviklingen ellers i samfunnet, og viser til at tilsvarende kontrollordning er innført blant annet ved flere domstoler og i lang tid har vært praktisert ved norske lufthavner. Disse medlemmer viser også til at adgangen til kontroll ved hjelp av teknisk utstyr eller hund også gjelder for kriminalomsorgens egne tilsatte, og formålet med kontrollen vil være det samme for alle som kontrolleres. Kontrolltiltaket kan hindre at gjenstander som kan innebære en sikkerhetsrisiko, bringes inn eller ut av fengsel, og hindre at noen presses til dette. Disse medlemmer mener at beskyttelse mot press kan være til det gode for den som kontrollen gjelder, og for dennes familie. Tiltaket vil også effektivisere kontrollen ved fengslene fordi alle aktører underlegges like regler.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til forslaget om gjensidig å overføre gjennomføring av samfunnsstraff/-tjeneste mellom de nordiske landene. Det vil være gunstig for den straffedømte å kunne gjennomføre straffen i det landet vedkommende har tilhørighet til, og skal bo og fungere i. Dette vil også oppfylle hensikten til straffegjennomføringen om å sørge for en tilbakeføring til samfunnet.

Flertallet viser til forslaget om utvidelse av inngangskontroll for advokater og offentlige myndighetsrepresentanter til å gjelde i fengsler med høyt sikkerhetsnivå. Det vises i denne sammenheng til høringsuttalelse fra Advokatforeningen og Rettspolitisk forening om at dette vil gjøre oppdraget som forsvarer vanskeligere og svekke forholdet mellom advokat og klient. Flertallet kan ikke se at det er vist til noen særskilt år-

sak til denne endringen, eller at det er et større behov for å kontrollere advokater enn tidligere. Flertallet er ikke nødvendigvis uenig i kontrollen i seg selv, men i tidsbruken og andre vanskeligheter som økt adgangskontroll medfører. Det kunne i stedet vært aktuelt å innføre flere stikkprøver i stedet for krav om adgangskontroll for alle. Da ville formålet om å unngå press til å ta med gjenstander inn og ut blitt oppnådd.

Flertallet mener at det i alle tilfelle må legges vekt på at forsvareroppgaget ikke skal bli vanskeligere å utføre, eller mer tidkrevende, enn det er i dag.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til proposisjonen og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i lov om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v. og straffegjennomføringsloven mv. (overføring av samfunnsstraff mv.)

I

I lov 15. november 1963 om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v. gjøres følgende endringer:

§ 7 skal lyde:

Samfunnstjeneste fastsatt i Danmark, Finland, Island eller Sverige kan på begjæring gjennomføres her i riket. Det samme gjelder tilsyn med personer som i et av de nevnte landene har fått betinget dom med tilsyn, eller som i Sverige er dømt til skyddstilsyn.

§ 8 skal lyde:

Blir det satt i verk gjennomføring av samfunnstjeneste etter § 7 første punktum, gjelder reglene om samfunnsstraff i straffeloven kapittel 8 så langt de passer. Blir det satt i verk tilsyn etter § 7 annet punktum, gjelder reglene om meldeplikt i straffeloven § 36.

Ved gjennomføringen her i riket av samfunnstjeneste eller samfunnsstraff, skal vilkår og bestemmelser som er fastsatt i avgjørelsen, etterleves så langt de ikke strider mot norsk rett. Ved motstrid skal slike vilkår og bestemmelser tilpasses slik at de så langt som mulig tilsvarer det som er fastsatt i avgjørelsen.

De særvilkår som er fastsatt i den betingede dommen, og de forutsetninger som gjelder for samfunnstjenesten eller samfunnsstraffen, får virkning her i riket så langt de passer. Departementet kan i samband med at det treffes avgjørelse etter § 17, foreta endring til så vidt mulig tilsvarende vilkår eller forutsetninger.

Bestemmelsene i straffeloven §§ 39 og 52 gjelder tilsvarende. Treffer retten avgjørelse om fullbyrding av en

betinget frihetsstraff eller subsidær frihetsstraff, skal denne fullbyrdes som fengselsstraff, jf. § 4. Hvis det i dommen ikke er fastsatt frihetsstraff, kan retten fastsette straffen eller overlate avgjørelsen til vedkommende myndighet i domslandet etter siste ledd.

Dersom omstendighetene taler for det, kan departementet eller retten overlate til vedkommende myndighet i domslandet å treffe avgjørelser hvor det etter reglene i fjerde ledd er spørsmål om å endre en betinget dom eller å fullbyrde frihetsstraff.

§ 9 skal lyde:

Når en person som i Danmark, Finland, Island eller Sverige har fått en dom på samfunnsstraff eller samfunnsstraff eller en betinget dom, eller som i Island har fått omgjort en ubetinget fengselsstraff til samfunnsstraff, her i riket blir funnet skyldig i en straffbar handling, kan retten, selv om det ikke er satt i verk tilsyn eller øvrige tiltak etter § 7, fastsette en samlet straff for begge handlingene i samsvar med reglene om dette i straffeloven §§ 39 tredje ledd eller 52 tredje ledd.

§ 10 skal lyde:

Til myndighetene i Danmark, Finland, Island eller Sverige kan det settes frem en begjæring om at det der settes i verk gjennomføring av dom på samfunnsstraff eller tiltak som det er truffet bestemmelse om i en betinget dom, avsagt her i riket.

Er gjennomføring av samfunnsstraff eller tiltak etter bestemmelse i en betinget dom i medhold av første ledd overført til myndighetene i Danmark, Finland, Island eller Sverige, gjelder bestemmelsene i straffeloven og straffegjennomføringsloven om samfunnsstraff eller betinget dom bare dersom domfelte her i riket kjennes skyldig i en straffbar handling, eller myndighetene i vedkommende land overlater til domstol her i riket å treffe avgjørelse om fullbyrding av subsidær frihetsstraff eller endring av den betingede dommen.

Dersom myndighetene i det land som gjennomføringen av dom på straff i frihet er overført til, treffer bestemmelse om forlengelse av gjennomføringstiden eller prøvetiden eller om endring av særlige vilkår fastsatt i dommen, har denne bestemmelsen virkning her i riket.

For domfelte som er overført til Danmark, Finland, Island eller Sverige for gjennomføring av dom på samfunnsstraff eller tiltak etter bestemmelse i en betinget

dom, gjelder bestemmelsen i § 6 tilsvarende så langt den passer.

§ 17 tredje punktum skal lyde:

Lyder dommen på frihetsstraff, samfunnsstraff, samfunnstjeneste eller en liknende reaksjon, skal den dømte i alminnelighet gis anledning til å uttale seg før vedtak gjøres.

§ 20 første ledd skal lyde:

Fullbyrding av straff *m.v.* etter §§ 1 og 3, jf. § 4, og § 7, skjer i samsvar med norsk rett, og de norske regler om løslating på prøve og om benådning gjelder tilsvarende.

II

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endring:

§ 48 første ledd bokstav c skal lyde:

Samfunnsstraff kan idømmes i stedet for fengselsstraff når
c) lovbrysteren samtykker og har bosted i Norge, Danmark, Finland, Island eller Sverige.

III

I lov 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff *mv.* gjøres følgende endringer:

§ 5 fjerde ledd oppheves.

§ 16 a annet ledd skal lyde:

Dersom vilkårene for bøteteneste er til stede, fastsetter kriminalomsorgen et timetall for bøtetenesten fra 2 til 240 timer, og en gjennomføringstid fra 20 dager til 8 måneder.

§ 27 tredje ledd første punktum skal lyde:

Undersøkelse etter første ledd ved bruk av teknisk utstyr eller hund overfor advokat og offentlig myndighetsrepresentant, herunder diplomatisk eller konsulær representant, kan bare finne sted i avdeling med høyt eller særlig høyt sikkerhetsnivå.

IV

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Oslo, i justiskomiteen, den 6. mars 2018

Lene Vågslid

leder

Guro Angell Gimse

ordfører